

TRAMETES CERVINA (Schwein.) Bres. IN NEDERLAND

Peter-Jan Keizer¹ en Agnes Becker²

¹ Kruisweg 23, 3513 CS Utrecht

² Berkenhof 13, 2105 MH Heemstede

Keizer, P.J., Becker, A. 2003. *Trametes cervina* in The Netherlands. *Coolia* 46(1): 6-8.

The first record in The Netherlands of *Trametes cervina* is reported. The species was found on old fruit bodies of *Fomes fomentarius*. Some other co-occurrences of polypores are discussed.

De KNNV-afdeling Haarlem e.o. organiseert iedere maand een korte morgenwandeling, in het bijzonder voor de senioren, voor wie de excursies te zwaar worden. Zomaar wandelen, we zien wel wat we zien of horen, kennis is er in deze groep volop voorhanden.

Maandag 4 februari 2002 was landgoed Elswout in Overveen aan de beurt en al wandelend kwamen we bij een oude beukenstam, welke al lang dood is, maar altijd nog rechtop staat. Zo'n rechtop staande dode stam wordt wel met de term 'stack' aangeduid. Deze was zwaar vermolmd door witrot en bezet met vele Echte tonderzwammen (*Fomes fomentarius*). Dit is in Elswout geen ongewoon verschijnsel, zelfs de allergrootste Tonderzwammen van ons land worden hier gevonden. Toch was hier iets raars aan de hand. De Tonderzwam die het eerst in het oog viel had een 'kartelrandje' (foto 1). De andere kant van de stam zat helemaal vol met houtzwammen, inclusief de daar groeiende

Foto 1. *Trametes cervina* op beuk en op *Fomes fomentarius*. Foto: Agnes Becker, Elswout, Overveen, 12 februari 2002.

Tonderzwammen (foto 2). Niemand van de aanwezigen wist wat dit kon zijn. Puzzelen en microscopiseren door zowel Agnes als later ook door Peter-Jan leverde geen bevredigend resultaat op. Daarom hebben we enkele hoedjes en een paar foto's naar de Finse specialisten Heikki Kotiranta en Tuomo Niemelä gestuurd. Spoedig kwam het verlossende antwoord: de houtzwammen behoren tot de soort *Trametes cervina* (Schwein.) Bres., een soort die niet eerder in Nederland was aangetroffen.

Samenwonen

Buitengewoon interessant is de groeiwijze van deze *Trametes*. Het is duidelijk dat de vruchtlichamen van de Echte tonderzwam en het door deze soort aangetaste hout van de beuk door *T. cervina* gekoloniseerd werden.

Het in combinatie groeien van bepaalde soorten houtzwammen is een meermalen opgemerkt verschijnsel. In ons land is één van de bekendste combinaties van twee soorten houtzwammen die van het Geelgerand elfenbankje (*Antrodiella hoehneltii*), die alleen kan groeien op hout dat eerder al aangetast werd door de Elzenweerschijnzwam (*Inonotus radiatus*) of door de Beukenweerschijnzwam (*Inonotus nodulosus*) (Jahn, 1990). In het eerste geval komt het Geelgerand elfenbankje vrij algemeen voor, meestal op els en soms op berk. Op beuk, samen met de Beukenweerschijnzwam, is de soort zeldzaam. Eveneens een bekende combinatie is die van de Witte bultzwam (*Trametes gibbosa*), die parasiteert op mycelia van de Grijszame buisjeszwam (*Bjerkandera adusta*) die in dezelfde stronk aanwezig zijn (Rayner & Boddy, 1988). Een ander geval van gecombineerd voorkomen betreft het Fopelfenbankje (*Lenzites betulina*) met het Elfenbankje (*Trametes versicolor*), waarvan is aangetoond dat er parasitisme in het spel is.

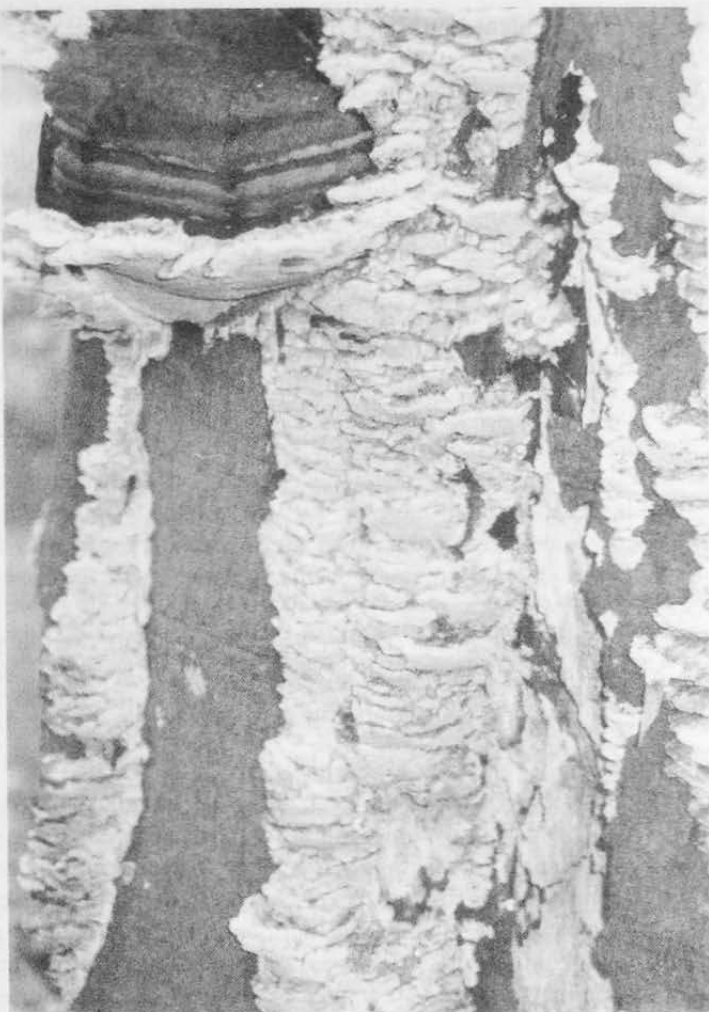

Foto 2. *Trametes cervina* op beuk en op *Fomes fomentarius*. Foto: Agnes Becker, Elswout, Overveen, 12 februari 2002.

van het Fopelfenbankje op het Elfenbankje (Rayner *et al.*, 1988). Opvallend vaak ook zien we de Vermiljoenhoutzwam (*Pycnoporus cinnabarinus*) samen met het Ruig elfenbankje (*Trametes hirsuta*). Nu zijn dit beide soorten die graag op droog loofhout in open standplaatsen groeien, zoals kapvlakten. Het kan dus even goed zijn dat op dergelijke standplaatsen soorten met een op elkaar gelijkende ecologie groeien, zonder dat ze een onderlinge relatie hebben. Niet in alle gevallen is dus duidelijk of deze gecombineerd groeiende soorten 'toevallig' dezelfde eisen aan hun standplaats stellen en daardoor op dezelfde stam groeien, of dat ze door parasitisme of een niet-parasitische relatie (symbiose) bij elkaar voorkomen.

In Noord-Europa lijken er meer soorten houtzwammen te zijn die steeds gezamenlijk gevonden worden (Niemelä *et al.*, 1995). Het zijn daar vooral zeldzame soorten die voornamelijk in weinig door de mens beïnvloede bossen met veel dood hout ('oerbossen') worden gevonden. Ook hier kan het zowel om opvolging (successie) als om parasitisme gaan. In het eerste geval kan de tweede soort alleen groeien op hout dat door de eerste soort is voorbereid. Bij parasitisme groeit de tweede soort direct op en ten koste van de eerste. In het geval van de hier besproken vondst is het wellicht een geval van parasitisme, omdat *T. cervina* direct op de vruchtlichamen van de Echte tonderzwam groeit.

Prof. Niemelä meldde dat het gecombineerd groeien van deze twee soorten aan hem nog niet bekend was.

De soort *Trametes cervina* wijkt onder andere door de gekleurde trama enigszins af van de andere *Trametes* soorten. Daarom is hij ook wel in andere geslachten gecombineerd, bijvoorbeeld in *Antrodia* en in *Funalia*.

Beschrijving

De hoeden van *T. cervina* groeien met vele bij elkaar, dakpansgewijs boven- en naast elkaar. Een hoed kan 3-4 cm van het hout afstaan, 5 of meer cm breed en circa 1 cm dik worden. De kleur is bleek houtkleurig-beige, zowel de bovenkant als ook de buisjeslaag. De oppervlakte is ruw-aangedrukt-vezelig en onduidelijk tot vrijwel niet gezoned. De buisjes zijn vrij groot, 0,7-2 per mm, vaak onregelmatig hoekig of iets doolhofvormig. De onregelmatigheid wordt sterker bij drogen. De trama is zeer taai en ook houtkleurig-beige gekleurd, en niet wit zoals bij de meeste andere *Trametes*-soorten.

Literatuur

- Jahn, H. 1990. Pilze an Bäumen. Zweite überarbeitete Auflage. Patzer Verlag.
- Niemelä, T., Renvall, P., Penttilä, R. 1995. Interactions of fungi at the late stages of wood decomposition. *Ann. Bot. Fennici* 32: 141-152.
- Rayner, A.D.M., Boddy, L. 1988. Fungal decomposition of wood. John Wiley & Sons, Chichester.
- Rayner, A.D.M., Boddy, L., Dowson, C.G. 1988. Temporary parasitism of *Coriolus* spp. by *Lenzites betulina*: a strategy for domain capture in wood decaying fungi. *FEMS Microbiol. Ecol.* 45: 53-58.